

HİKMET-AKADEMİK EDEBİYAT DERGİSİ
[JOURNAL OF ACADEMIC LITERATURE]
YIL 8, SAYI 16, BAHAR 2022

Ali AĞÜN

Sakarya Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Doktora Öğrencisi
Sakarya/TÜRKİYE
aaliakgun1@gmail.com

ORCID

**BİR KÜÇÜKBURJUVANIN
GENÇLİK YILLARI
ROMANINDA VAROLUŞÇULUK
FELSEFESİNİN İZLERİ**

FOOTPRINTS OF EXISTENTIAL
PHILOSOPHY IN THE NOVEL OF
THE YOUTH OF A PETTY
BOURGEOIS

Makale Türü: Araştırma Makalesi	Article Information: Research Article
Yükleme Tarihi: 13.09.2021	Received Date: 13.09.2021
Kabul Tarihi: 02.02.2022	Accepted Date: 02.02.2022
Yayımlanma Tarihi: 30.04.2022	Date Published: 30.04.2022

İntihal / Plagiarism

Bu makale **turnitin** programında taranmıştır.
This article was checked by **turnitin**.

Atıf/Citation

Ağün, Ali , “Bir Küçükburjuvanın Gençlik Yılları Romanında Varoluşçuluk Felsefesinin İzleri”, *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi [Journal of Academic Literature]*, Yıl 8, Sayı 16, Bahar 2022, s. 437-450.

Ağün, Ali, “Footprints of Existential Philosophy in the Novel of Youth of a Petty Bourgeois”, *Hikmet-Journal of Academic Literature*, Year 8, Volume 16, Spring 2022, p. 437-450.

10.28981/hikmet.994896

Ali AKGÜN

**BİR KÜÇÜKBURJUVANIN GENÇLİK YILLARI ROMANINDA VAROLUŞÇULUK
FELSEFESİNİN İZLERİ**

**FOOTPRINTS OF EXISTENTIAL PHILOSOPHY IN THE NOVEL OF THE YOUTH OF A
PETTY BOURGEOIS**

ÖZ

“Bunalım edebiyatı” 1950’li yıllardan itibaren gelenekten koparak yeni temalar, bakış açıları ve anlatım olanakları ile öyküler kurgulayan bir eğiliminin adı olarak edebiyat tarihinde yerini almıştır. Bu adla anılmalarında yine o dönemde dünyada etkisini sürdüren Jean Paul Sartre ve varoluşçulukla olan bağları önemli olmuştur. Demir Özlü de yazdıkları ile kuşağın önemli temsilcilerindendir. İlk hikâye kitabı *Bunaltı’dan* (1958) başlayarak eserlerinin birçoğunda varoluşçuluk felsefesini çeşitli yönleriyle işlemiştir. 1979 yılında basılan *Bir Küçük Burjuvanın Gençlik Yılları* adlı romanı da bu felsefi düşünce etrafında kurgulanmış bir eser olarak okuyucuya sunulmuştur.

Romanda Selim karakterinin varoluş bunalımları yaşamasının temel nedeni toplumdur. Toplumun belli başlı normları ile kişinin kendi doğrularının uyumaması bir gerilime neden olmaktadır. Her seferinde roman kişisi seçme özgürlüğüne ne kadar sahip olsa da toplumun çeşitli kurumları tarafından sınırlandırılmışlığı onun aşamadığı bir engeldir. Eserde evlilik, iyi bir meslek sahibi olmak, askerlik bu sınırların ve belirleyici normların başında gelmektedir. Selim, bir duvar gibi karşısına çıkan toplumun engellerine çarpar ve sonucunda bunalım, sıkıntı, yabancılaşma gibi varoluşsal kaygılar yaşar. Çalışmada adı geçen romanda varoluşçuluk felsefesi etrafında yer alan bu durumlar ortaya koyulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Varoluşçuluk felsefesi, sıkıntı, bunalım, bulantı, birey, toplum, seçme özgürlüğü, karamsarlık, zeminizlik.

ABSTRACT

“Melancholic Literature” is the moniker given to a generation of writers that was diverging from the tradition and composing stories with new themes, perspectives and narrative possibilities. Their relation to Jean Paul Sartre, who was an important figure of the time, and existentialism was an important factor in this naming. Demir Özlü is one of the most important representatives of this generation. Starting with his first story book *Depression* (1958), he dealt with existentialist themes from various aspects in many of his works. His novel, *The Youth of A Petty Bourgeois*, published in 1979, is a work written upon this philosophical thought.

The main reason behind the existential crises that Selim (main character) undergoes is the society he lives in. The incompatibility between the norms of the society and the character causes a tension. Although the character in the novel has the freedom of choice, being limited by various institutions of the society is an obstacle that he cannot overcome. Getting married, having a good job and doing the military service stand out among these limits and determining norms. Selim runs into the stone walls of the society and, as a result, experiences existential anxieties such as melancholy, distress and alienation. This study will focus on the existentialist themes that were presented in the novel.

Keywords: Existentialist philosophy, boredom, melancholic, nausea, individual, society, freedom to choose, pessimism, groundlessness.

Giriş

İnsanın evren ve toplum içindeki yeri felsefe, sosyoloji ve siyaset bilimi gibi disiplinlerin en çok üzerinde durduğu konulardan biridir. Özellikle 20. yüzyılın başlarında iki dünya savaşı geçirmiş Avrupa’da yaşanan sıkıntılı sürece bağlı olarak insanın varlığı ve çevresiyle ilişkileri yeni anlam arayışlarını da beraberinde getirmiştir. Jean Paul Sartre da iki savaş arasına denk gelen *Bulantı* (1938) romanında “Ben de var olmak istedim. Yalnızca bunu istedim hatta yaşantımın son sözcüğü” diyen Antoine Roquentin’in ağzından, insan varlığını temel noktaya yerleştirdiği varoluş felsefesini duyuruyordu. Sartre, eserlerinde felsefesini insanlara aktarabilmek için edebiyatın olanaklarından yararlanıyordu. İnsanın kendine ve topluma yabancılaşması, uyumsuzluk, umutsuzluk, köşeye sıkışmışlık, can sıkıntısı varoluşsal sorgulamaların temelini oluşturuyordu. 1950’li yıllardan itibaren Türk edebiyatında da bu felsefe etkisini göstermeye başlamıştır. Daha öncesinde özellikle dergilerde bu felsefe ile ilgili çeviriler ve yazılar yayımlanmıştır. Asım Bezirci 19.05.1946’da *Tercüme* dergisinde “Yeni Görüşler” başlığı altında varoluşçuluğu tanıtan çevirilerin yapıldığını belirtir (Bezirci, 1999: 17). Yine 1946’da Hilmi Ziya Ülken’in *İstanbul* dergisinde yayımladığı “Existentialisme’in Kökleri” adlı yazısı varoluşçuluğu tanıtan ilk telif yazı kabul edilmektedir. Bu süreçte 1950 kuşağı olarak kabul edilen Demir Özlü, Güner Sümer, Ferit Edgü, Ahmet Oktay, Orhan Duru gibi isimler 1 Kasım 1952’de yayın hayatına başlayan *Mavi* dergisinde bir araya gelirler. Ancak Attila İlhan’ın 1 Eylül 1954 tarihinde isimsiz olarak yayımladığı “Sahte Bir Peygamber/J. P. Sartre” adlı yazının ardından dergiyle bağlarını koparmışlardır. Daha sonra varoluş felsefesinin etkisinde eserler veren Demir Özlü, Adnan Özyalçın, Erdal Öz, Ferti Edgü gibi yazarlar *a dergisi* etrafında toplanırlar. Dergide 1959, 16. sayısında “Varoluş (Existence) Filozofları ve Varoluşçuluk (Existentialisme) Özel Sayısı” hazırlanarak bu felsefenin tanıtılmasına önemli bir katkı sunulmuştur (Kurt, 2009: 140). Bu aşamadan sonra çeşitli yazılarıyla bu felsefeyi tanıtmak ve felsefe ile bağlarını açıklamak için yazılar yayımlayan kişiler arasında Demir Özlü de yer almıştır. *a dergisi*’nde çıkan “Bunalan Genç Adamlar”, “Bunaltı Düşünüsü Üzerine I” ve *Yeni Ufuklar*’da yer alan “Bunalım Yazımını Savunu” bunlara örnek gösterilebilir (Kurt, 2007: 82, 84, 88). Ayrıca *Bunaltı* ve *Soluna* öykü kitaplarıyla ile başlayan sonra da romanlarında devam eden bir varoluşçu etkilenme söz konusudur. Bu romanlardan biri olan *Bir Küçük Burjuvanın Gençlik Yılları*’nda (1979), Selim adlı karakterin yaşadığı çatışma ve bunaltılarıyla, insanın içinde bulunduğu varoluş sorununu duyurmaya çalışmıştır. Bu çalışmada Demir Özlü’nün *Bir Küçük Burjuvanın Gençlik Yılları* eserinde varoluş sorununu nasıl işlediği incelenecek. Bununla birlikte çalışmada sorunu daha iyi ortaya koyabilmek için yazarın *Bir Uzun Sonbahar* (1976) ve *Bir Yaz Mevsimi Romansı* (1990) romanlarından da yararlanılacaktır.

Varoluşçuluk ve Jean Paul Sartre

Varoluşçuluk üzerine çalışma yapanların birçoğu, bu felsefi düşünceyi benimseyen kişileri iki başlık altında ele almaktadır. Birincisi Tanrı’ya inanan, ikincisi Tanrıtanımaz varoluşçular. Geçmiş Sokrates’e kadar giden bu düşünce sistemi 19. yüzyılda yaşamış olan Danimarkalı düşünür Sören Kierkegaard ile

başlamaktadır. “Saçma” kavramını bu felsefenin önemli öğelerinden biri haline getiren Kierkegaard, düşüncelerini en iyi *Felsefe Fragmanlarını Tamamlayan İlim Dışı Eklenti* (1846) eserinde ifade etmiştir (Magill, 1992, 32). Kierkegaard, varoluş felsefesinin Tanrı’ya inananlar tarafında yer almıştır. Onunla birlikte Karl Jaspers ve Gabriel Marcel de aynı kategoride sayılmıştır. Tanınmış Tanrıtanımaz varoluşçular ise Martin Heidegger ve Jean Paul Sartre’dır (Sartre, 1999: 12). Fakat varoluşçular sadece bu kişilerden ibaret değildir. Frederich Nietzsche, Fyodor Mikhailoviç Dostoyevski, Franz Kafka ve Albert Camus gibi yazarlar da varoluşçu düşünce içinde kabul edilmiştir (Kaufmann, 2005: 7). Varoluş felsefesini benimseyen ve birbirinden çok farklı fikirleri olan bu düşünürleri aynı çatı altında toplamak güçtür. Yine de bazı benzer noktaları olduğu söylenebilir. Vahap Mutal *Egzistansiyalist Felsefenin Beş Klasiği* kitabı için yazdığı ön sözde benzerliklerini açıklamaktadır. İlk başta hepsi, öz yerine varoluşu ön plana çıkararak Platon’dan Hegel’e kadar çeşitli versiyonlarda devam eden geleneksel felsefi düşünceye karşı çıkmışlardır. Varoluşçular, geleneksel düşüncenin soyut özcülüğü yerine daha somut olan ile ilgilenmeyi yeğlemişlerdir. Ayrıca insanın özgürlüğü, sıkıntı ve varoluşu yaşayabilmesi için başkalarıyla birlikte bulunma düşünceleri hemen hemen hepsinin savunduğu fikirlerdir (Magill, 1992, 9, 22-27).

Varoluşçu filozoflar arasında bu çalışma açısından önemli olan Jean Paul Sartre’dır. 20. yüzyılda düşünceleriyle yeni bir “bütüncül insan” yaratmayı amaçlayan Sartre, 1950’li yıllarda Türkiye’de öne çıkan bunalım edebiyatını en çok etkileyen kişi olmuştur. Demir Özlü, *Borges’in Kaplanları* (1997) kitabındaki “Jean-Paul Sartre” adlı bölümde ondan nasıl etkilendiğinden bahsetmektedir. Özellikle ilk hikâye kitabı *Bunaltı*’nın (1958) Sartre ile olan bağımlı olduğunu açıklamaktadır. Aynı zamanda kendinin de içinde yer aldığı “Bunalım Edebiyatı” öykücülerinin varoluşçuluktan nasıl etkilendiklerine değinmektedir. (Özlü, 1997: 20-22). Yine aynı kuşak içinde yer alan öykücülerden Ferit Edgü, o dönemi anlattığı bir yazısında “Kendimizi arıyorduk. (...) Sartre’ın *Varoluşçuluk Bir Hümanizmadır* adlı kitabında örneğin ‘kendimi seçerek evrensel olanı gerçekleştiriyorum’ cümlesini okuduğumuzda, tekilden çoğula giden yolu bulmuş gibi oluyorduk” demektedir (Edgü, 1976: 11). Orhan Duru da daha sonra yaptığı değerlendirmeler ile bu etkinin varlığına katkı sunmaktadır: “Sartre ve Camus’nün İkinci Dünya Savaşı sonrası estirdiği ‘Varoluşçuluk’ havasını ilk bizler soluduk derinden. Demir Özlü’nün 1958 yılında yayınladığı ilk öykü kitabının *Bunaltı* adını taşıması boşuna değildir. Ferit Edgü’nün ilk yapıtlarının *Kaçkınlar* ve *Bozgun* adını taşıması da öyle. Bu yapıtlarda bir bunalım ağırlığı ve umutsuzluk sezilir derinden.” (Duru, 1996: 146-47). Evrensel eğilimlerle öykü kitabına *Bunaltı* adını koyarken Sartre’ın “saçma”, “bunaltı”, “dünyada olmak” gibi düşünceleriyle bir yerlerde bağ kurduğunu düşünen bir Demir Özlü söz konusudur. Bu nedenle eserlerinin daha iyi anlaşılabilmesi için, Sartre’ın varoluş felsefesinden kısa bir şekilde bahsetmek gerekmektedir. Sartre’ın felsefesini açıklayan en önemli kavramlar şunlardır: kendinde varlık, kendi için varlık, bırakılmışlık, özgürlük, seçme, bağlanma, sorumluluk, bunaltı, eylem. Selahattin Hilav kendinde varlığın en basit anlamıyla maddi olan, nesne; kendisi için varlığın da bilinç yani insan olduğunu söylemektedir. İnsan yani kendi için varlık sürekli bir oluş içindedir. Daha önceden belirlenmiş bir öze sahip değildir. Yaşadığı, yaşamadığı, hayır dediği ve seçtiği tüm

her şey ile kendi için varlık kendini oluşturmaktadır. Hilav'a göre "Sartre, 'kendisi için'in yani bilincin (...) ayırt edici özelliğini şöyle açıklıyordu: 'ne değilse odur, ne ise o değildir'. (...) Buna karşılık kendinde varlık. Kendi kendisiyle çakışan, 'ne ise o olan' içine kapanık, dopdolu som bir varlıktı" (Hilav, 1975: 12). Diğer kavramların açıklamalarını, Asım Bezirci'nin çevirdiği *Varoluşçuluk* (1999) kitabında bulmak mümkündür. İnsan ilk başta tasarlanmış bir özne olmadığı ve "varlık özden önce geldiği" için bu dünyaya bırakılmıştır. Bu bırakılmışlık içinde "kendini nasıl yaparsa öyledir"(Sartre, 1999: 62). İnsan daha önce Tanrı ya da bir başkası tarafından tasarlanmadığından dolayı özgürdür. "Ne önümüzde, ne de aramızda-değerlerin ışıklı alanında-bizi haklı, suçsuz kılacak şeyler vardır. Yanlı ve özürsüz kalmışızdır. Bu durumu, 'insan özgür olmaya mahkûmdur, zorunludur', sözümü anlatıyorum"(Sartre, 1999: 69). Özgür insan varoluşunu tamamlayabilmek için önüne çıkan durum ya da olaylar arasında seçim yapmak zorundadır. Fakat bu seçimi insan rahat bir şekilde yapamaz. Çünkü yaptığı seçimden dolayı kendine ve tüm insanlara karşı sorumludur. Onun seçimi bir taraftan kendini tamamlarken, diğer yandan insanlığın belirlenmesi demektir. Bu nedenle "bireysel edimler bütün insanlığı bağlar"(Sartre, 1999: 64). Sorumluluk ve yapılan seçim ile diğer insanlara bağlanma düşüncesi insana bunalım, umutsuzluk gibi duygular getirir. Fakat bu insanı eylemsizliğe götürmez. Aksine "İnsan (...) hayatından, edimlerinin toplamından ibarettir" (Sartre, 1999: 78).

Bir Küçükburjuvanın Çatışmaları

İncelemede Özlü'nün *Bir Küçük Burjuvanın Gençlik Yılları*'nın yanında diğer romanlarına da göndermeler yapılacağı belirtilmişti. Bunun nedeni yukarıda adı geçen romanlarının, *Bir Küçük Burjuvanın Gençlik Yılları*'nın başkarakteri Selim'in etrafında geçen olayları ve ilişkileri anlatmasıdır. *Bir Uzun Sonbahar*'da karakterin ismi verilmemektedir. Fakat romandaki bazı ipuçları bize karakterin Selim olabileceğini düşündürmektedir. Özellikle romanda geriye dönüş tekniği ile karakterin partiden uzaklaştırılması olayının aktarıldığı yerler önemli bir ipucudur. "Selim" isminin kullanıldığı *Bir Küçük Burjuvanın Gençlik Yılları* ve *Bir Yaz Mevsimi Romansı*'nda aynı konuya değinilmektedir. Bu nedenle üç eserin bir "nehir roman" olduğunu söylemek yanlış olmaz. *Bir Küçük Burjuvanın Gençlik Yılları*, Selim'in partiden atıldığı 1964 yılı ile askerlik ve o sırada geçirdiği sınırlı krizleri nedeniyle verilen uzun bir dinlenme zamanını kapsamaktadır. *Bir Uzun Sonbahar*, askerlikten sonraki 1970 yazını ve sonbaharını anlatmaktadır. *Bir Yaz Mevsimi Romansı* ise, 1971 yılında askeri yönetim tarafından hükümete verilen muhtıra sonrası yaşananlar üzerine yoğunlaşsa da daha eski ve yeni olaylara göndermeler yapmaktadır.

Bir Küçük Burjuvanın Gençlik Yılları'nda Selim'i, kendini sorgulamaya ve varoluşsal bunalıma götüren sebepler nelerdir? Romana bu soru çerçevesinde yaklaşıldığında en önemli nedenin "toplum" olduğu gözlenmektedir. Selim'in toplumla çatışmaları romandaki temel sorun olarak gösterilmektedir. Olayların onun istemi dışında geliştiği söylenebilir. Selim, *Bir Uzun Sonbahar*'da " bu topluma kök salmışım" cümlesiyle toplumla girdiği ilişkide yaşadığı çalkışsızlığı ifade etmeye çalışmaktadır (Özlü, 1993: 23). Aslında Selim, önüne çıkan sorunları çözdükten sonra kendi varoluşunu yaşayıp "bütüncül insana" yönelebileceğini

umuyor. Ancak her yönüyle içinde yaşadığı çevreye kök salmış roman kişisi isteğini gerçekleştirememektedir. Onun kendi iç gerçekleri ile toplumun yaptırımları arasındaki farklılıklar, özgürce seçim yaparak varoluşunu tamamlamasını engellemektedir. Ondan bazı zorunlulukları yerine getirmesini istemektedir. İnsan ilişkilerini ve yaşayışını düzenlemek için toplumun oluşturduğu değer yargılarına göre “iyi bir insan olmak” bu zorunluluklardan biridir. İyi bir insan ne yapar? Verili normlara göre yaşı geldiğinde askere gider, öncesinde ya da dönüşte evlenir, çocuk sahibi olur, ekonomik ihtiyaçlarını karşılamının yanında kendine toplumda yer edinebilmek için bir meslek seçer. Bu zorunlulukların farkında olan Selim, toplumu ifade etmek için “çürümek” sözcüğünü romanlarda sık sık kullanmaktadır. Aslında Selim, Beyoğlu ve Taksim civarında entelektüel arkadaşlarıyla ve sevgilileriyle bir bohem hayatı yaşamayı tercih etse de toplum ona çeşitli biçimlerde engeller çıkarmaya devam etmektedir. “Toplum, içinde yaşadığım toplum bütün katlarıyla, bütün katlarının insanlarıyla iyice bellediğim, kişiye-karşı çürümüş bir güç gibi görünüyor bana” (Özlü, 1993: 43). Demir Özlü, özellikle *Bir Küçük Burjuvanın Gençlik Yılları* ile *Bir Yaz Mevsimi Romansı*’nda, bu çürümüşlüğü, Selim’i birtakım olaylar içine sokarak göstermeye çalışmaktadır. *Bir Küçük Burjuvanın Gençlik Yılları* romanında Selim, kadın karakterlerden Ada ile evlenmeye karar verir. Evlilik izni almak için Ada’nın babasının evine gider. Fakat baba, Selim gibi entelektüel çevreden olmasına rağmen bir mesleği olmadığı için ona kızını vermez. Selim’e şunları söyler: “Siz çok iyi aydınısınız. Ama Ada’ya iyi bir koca olamazsınız. Ada biraz daha başka çeşit bir adamla evlenmeli. Bir mühendisle evlenmeli örneğin” (Özlü, 1993: 72). Selim, insancıl bir duygu yoğunluğu ile yaşamayı umut ettiği bir ilişkinin tam ortasına toplumun çürümüşlüğü’nün yerleştiğini hissetmektedir ve “Keşke töreler içinde kalsaydım diyor” (Özlü, 1993: 74). Demir Özlü, *Bir Yaz Mevsimi Romansı*’nda ise başka bir olay ile “çürümüşlüğü” duyurmaya çalışmaktadır. Selim 1971 muhtırasının ardından beş gün gözaltında tutulur. O, düşünen insanlara yapılan bu haksızlık karşısında toplumun duyarsızlaşmasına hayret etmektedir. Nezarethaneden çıktıktan sonra Nişantaşı’na geldiğinde insanların yaşananlardan habersiz, hiçbir şey olmamış gibi günlük hayatlarına devam ettiğini görür. Ardından Barselona’da 1936 iç savaşında hapisneden kaçmış bir cumhuriyetçinin yaşadıklarını hatırlar. “[Cumhuriyetçi] o zaman tiksindir gibi olmuştu işte insanlıktan, yaşadığı çağdan, belki de sadece o toplumdaki. (...) Sağır, sağır, sağır bir toplumdaki ve her şey bireyin kendi dünyasıyla çerçevelenmişti. Kaypak, döneke, vurdumduymazdı her şey” (Özlü, 1991: 98). Burada Demir Özlü, toplumun töreleriyle sıkıştırdığı ve istediği gibi davranmaya yönelttiği bireyin yalnız kalışını tekrar duyurmaktadır. Bu sahnenin Sören Kierkegaard’ın öldükten sonra mezarına yazılmasını istediği “Şu Birey” ifadesini hatırlattığı söylenebilir. Kierkegaard’ın tıpkı Selim’in içinde bulunduğu durum gibi, bireyin hem kendi başına varoluşunu hem de toplumdan ayrı bir yerde dışlanmışlığını duyurmak için bu ifadeyi ısrarla kullandığı düşünülebilir.

Selim, yaşadığı çatışmanın bilincindedir ve içinde bulunduğu toplumun şartları konusunda yeterince bilgiye sahiptir. Onun entelektüel kimliği bu fikri desteklemektedir. Özlü, onun kişiliğinde varoluş ile aydın sorununu buluşturmaya çalışmaktadır. *Bir Küçük Burjuvanın Gençlik Yılları*’nda, Selim’in Kafka’nın

romanlarının çevirileri hakkında bir eleştiri yazdığı belirtilmektedir (Özlü, 1993: 15). Diğer romanlarda da karakter, varoluşçu Boris Vian ile Cesar Pavese okur. Dikkat edilmesi gereken nokta, Selim'in yazdığı söylenen eleştiri metninde, Türk aydını ile Kafka'nın romanlarındaki karakterler arasında benzerlik kurmasıdır. Kafka, kısaca ifade etmek gerekirse *Dava*, *Şato* romanlarında ve yazdığı hikâyelerinde otoritenin her yerde olduğunu, kişinin bu durum karşısındaki çaresizliğini, yalnız kalışını duyurur. Bu yüzden Selim'in, Türk aydınına Kafka'nın karakterlerine benzettiği söylenebilir. Özlü, bu benzerliğe *Borges'in Kaplanları* kitabında tekrar değinmektedir. "Türk aydınının (...) Jozef K.'ya, Kanun önünde bekleyen ya da Şato'ya girmeye çabalayan adama benzediğini, çok eskiden yazdığım yazılarda belirtmeye çalışmıştım." (Özlü, 1997: 34). Üç romanda da Selim'in yaşadığı çatışma bir "aydın sorunu"dur. Kültürel bir birikime sahip roman kişisi; değiştirmeye çalıştığı toplumla uyum sorunu yaşamaktadır. Hasan Bülent Kahraman bunalımın ve var oluş kaygısının bir aydın sorunu olduğunu tespit eder: "Metinlerdeki kent ve kentlilik saptamasını yapmıştık. Buna entelektüel eklemesini de yapmak gerekir. (...) Aydın gerek iç çelişkileri gerekse toplumla yaşadığı gerilim neticesinde yabancılaşmanın ve bunalımın eşiğindedir" (Kahraman, 2020 33). Benzer biçimde *Bir Uzun Sonbahar*'da karakter yaşadıklarının bir kültür sorunu olduğunu söylemektedir:

Okumuş olmanın yarattığı bir durumu sanıyordum; ayrıca da kültür değişimleriyle, batı kültürüne geçişle ilgiliydi. Kendi sınıfımız içinde, çalışarak, yaşamını bütünüyle kurmuş, dengeli bir hayat yaşadığımız söylenemezdi. (...) Daha uzun süre de bir denge kurulacağını ummuyordum. Bir çeşit küçük çocuklardık. (...) Toplumla sonradan dıştan katılıyorduk. Çatışarak ya da alaya alarak. Böylece, bir ölçüde de yaşantımız kendiliğinden olmaktan çıkıyordu; bilinç zaman zaman yalnız kalıyor, kendi üzerine kapanıyordu. (Özlü, 1993:16-17)

Pasajdan anlaşılacağı gibi, romanın karakteri Batı ile kültürel bir etkileşim içine girmektedir. Fakat o kültürün etkisiyle oluşturduğu fikirler yaşadığı toplumun törelerine uymadığından çatışma yaşamakta ve yalnız kalmaktadır. Romanda, toplumla ikilem içine giren sadece Selim değil. Selim'in âşık olduğu kadınlar da üzerlerinde toplumun baskısını hissetmektedir. Kimisi intihar etmeyi düşünür kimisi de toplumun yasakları yüzünden içlerinde sürekli bir boşluk ve anlamsızlık hisseder. *Bir Küçük Burjuva'nın Gençlik Yılları* romanındaki Selim'in ilişki yaşadığı kadın karakterlerden Bayan M. yazdığı mektupta yaşamla ilgili şu tespitte bulunmakta: "Doğrusu böyle başıboş bir yaşantıdan bıktım. (...) Aslında yaşamak denilen şey de çok bayağı, nesneleşmiş sıkıcı bir şey galiba" (Özlü, 1993: 22). Bununla beraber Demir Özlü, özellikle cinsellik konusunda yaşanan baskıyı duyurarak kadınların varoluşsal sorunlarını dile getirmeye çalışmaktadır. Bu durum en çok *Bir Küçük Burjuva'nın Gençlik Yılları*'nda işlenir. En iyi örnek Selim'in Ada ile yaşadığı cinsel deneyimdir.

“Şu sutyen olmasa” dedi Selim. “Sutyen var utaniyorum”. “Bakirelikten kurtulmak istemiyor musun?”. “İstiyorum”. “O zaman çıkar şu sutyenini”. Sutyenini tuttu Ada. Eli arkaya gider gibi oldu. “Çıkaramıyorum”. (...) “Deniz kıyılarında uzun uzun öpüşmelisin sen. İşin bu senin”. Artık şakaya vurmuşlardı. “İlle çırılçıplak mı olmalıyım”. “Şimdiye kadar ancak öpüşebildim”. “Bakireler”. “Evet, korkunç bir orduyuz” dedi Ada. (Özlü, 1993: 67)

Özlü’nün traji-komik bir diyalog ile verdiği bu pasaj, insanın doğal bir biçimde yaşaması gereken cinselliğin toplum tarafından nasıl kapalı bir hale sokulduğunu gösteriyor. Ada’nın iç çamaşırının, toplumun, insanların kafasında yer etmiş tabuların somutlaşmış bir biçimi olduğu söylenebilir. İnsanın karanlık bekçisi yine toplumdur. Başkalarının istekleri doğrultusunda hareket etmek, insanda varoluşunu kanıtlayamama sorununu doğuruyor. Selim tepkisini dile getirmek için “Buz kırma gemileri gibiyiz. (...) Yolu biz açıyoruz” diyor (Özlü, 1993: 68).

Toplumla çatışmanın dışında hangi neden Selim’i bunalıma sürüklüyor? Onun partiden atılması bu sorunun cevabı olarak okuyucuya verilmektedir. O, toplum ile kuramadığı dengeyi kendisi gibi düşünenler arasında bulmaya çalışmaktadır. Selim, sol bir fikri benimsediği için sosyalist bir partinin üyesi olur. Fakat 1964 yılında partiden uzaklaştırılır. “En demokratik anlamda bir eleştiri sonucu, partiden uzaklaştırdım. Parti, yolunda gidiyorsa [...] yaşamım boyunca, biraz da kendi kendimi yiyerek kıyıda kalacağım. Ama ya parti yolunda değilse” (Özlü, 1993: 35). Selim en çok güvendiği ve inançla bağlandığı partiden de dışlanmaktadır. Yaptığımız alıntıda Selim’in, yaşadığı durum karşısında küsmeye benzer bir ruh hali içine girdiği sezilmektedir. Türk edebiyatında bazı yazarlar eserlerinde benzer şekilde roman kişilerinin partiyle kurdukları bağın kopuşunu ve partiden dışlanmanın yarattığı ikilemi anlatmışlardır. Örneğin Leyla Erbil, *Tuhaf Bir Kadın* (1971), Adalet Ağaoğlu, *Ölmeye Yatmak* (1973) adlı romanlarında bu konuya değinmişlerdir. Selim’in de böyle bir ikilem içine düştüğü görülmektedir. Demir Özlü, *Bir Uzun Sonbahar*’da geriye dönüşle verdiği dokuzuncu bölümde partiden uzaklaştırıldıktan sonra karakterin ne gibi duygular yaşadığını anlatmaktadır. “Caddeleri dolduran kalabalığın karşısında duyulan, ruhsal dağılıp gibi bir şey... İç dünyanın içindeki boşluk, istek, çoğulluk, anlam verememiş, tutkuyla atıldığı çoğulluk içinde dağılıp” (Özlü, 1993: 75). Selim tutkuyla atıldığı çoğulluk içinde de dağılmaktadır. Ayrıca Özlü, Selim’in kendi gibi düşünen insanlar içinde yalnız kaldığını gösterebilmek için onun toplumcu gerçekçiler tarafından eleştirildiğini söylemektedir. Daha önce Selim’in Kafka’nın romanları üzerine bir yazı yazdığından bahsetmiştik. *Bir Küçük Burjuva’nın Gençlik Yılları*’nın ilerleyen sayfalarında o yazının eleştiriye uğradığını öğrenmekteyiz. Selim’in yazısının eleştirisinin toplumcu gerçekçi bir anlayışla yapıldığı anlaşılmaktadır. Ardından Selim bunalım edebiyatı içinde yer almakla suçlanmaktadır (Özlü, 1993: 35). Burada Demir Özlü’nün partiden atılma ve 1971’deki tutuklanma olaylarında olduğu gibi, Selim’i kendiyile özdeşleştirdiğini söylenebilir. 1950’lerde etkisini gösteren bunalım edebiyatı içinde yer alan Özlü ve arkadaşları, bireyci olmakla ve toplumu karamsarlığa götürmekle suçlanmaktadır.

Oysa bunalım edebiyatı savunucuları, “bireysellik” ile “bireycilik” arasında bir ayrıma gitmektedir. Bu konuda Ferit Edgü “Bireyselliği birçoğu bireycilik diye anlıyordu. (Hala sanan aydınlarımız var). Bizse, bireysellik olmadan sanatın da olmayacağına inanıyorduk” diyor (Edgü 1976: 12). Türk Dil Kurumu’nun yayımladığı sözlükte, “bireysellik” kavramı, “insanın kendini benzerlerinden ayıran özelliklerinin bütünü” diye tanımlanmaktadır. “Bireycilik” ise tamamen farklı bir anlama gelmektedir. Bu kavram, “bütünü yok saymak ve yaşamı ben-merkezli düşünmek” olarak açıklanmaktadır (Eren vd.,1992: 197-98). Toplumcu gerçekçilerin, bunalım edebiyatındaki sanatçıların bireyin varoluşunu duymaya çalışması konusunda yaptıkları sert eleştiriler üç romanda da sürmekte. Demir Özlü ve arkadaşları hem romanlarında hem de düzyazılarında bu konuya açıklık getirmeyi amaçlamaktadırlar. Örneğin “Bunalım Yazımını Savunu” metninde toplumu karamsarlığa götürmek konusunda Özlü, var olan haksızlığı, birey olamamayı, insani tavırdan uzaklaşmayı göstermenin gerçeği vermek olduğunu düşünmektedir (Özlü, 1962: 29).

Romanda Selim’i varoluşsal bunalıma götüren başka bir olay da askerliktir. Sol düşünceye bağlı olduğu için yedek subay olma hakkı elinden alınmakta ve doğuda bir yere sürgüne gönderilmektedir (Özlü, 1993: 35). Selim’in askerlik boyunca yakındığı konulara başında “tutukluluk” gelmektedir: “uzun bekletilmeler”, “günlük angaryalar”, “durmadan yargılanmalar” (Özlü, 1993: 32, 36). Burada şöyle bir soru yöneltilebilir. Toplum, partiden atılmak ya da askere gönderilmek insanın bunalımı yaşamasında neden sebep olmaktadır? Demir Özlü, Selim’in yaşadığı çatışmalarla okuyucuya kişinin seçme hakkının önemsenmediğini vermeye çalışmaktadır. Yukarıda belirtildiği üzere Jean Paul Sartre’in varoluş felsefesinin temelinde kişinin seçme özgürlüğü bulunmaktadır. İnsan çeşitli şekillerde karşısına çıkan olaylar içinden seçim yaparak kendini yaratmaktadır. Demir Özlü, Sartre’in bu düşüncesini romanın temel sorunu haline getirmeye çalışmaktadır. Bu noktada, *Bir Yaz Mevsimi Romansı*’nın son cümlelerine kulak vermek gerekir. “Ve düşün: Kazandık mı? Yitirdik mi? Kim kazandı? Yitiren kim?” (Özlü, 1991: 179). Alıntının, Demir Özlü’nün çeşitli olaylar ve durumlar yaratarak, oluşturmaya çalıştığı Selim karakterinin toplumla yaşadığı çıkmazları özetlediği söylenebilir.

Romanda, dış etkenler yanında Selim’in kendi içinde de yabancılaşma yaşamasına sebep olduğu gözlenmektedir. Oysa Demir Özlü, Selim’i daha çok somut acılar yaşayan bir karakter olarak gösterme çabası içindedir. Selim’in karakterini ortaya koyacak içsel acılar üzerinde durmamaya çalışmaktadır. Selim, içsel acıların gençlik yıllarında yaşanıp bittiğini söyler (Özlü, 1993: 23). Demir Özlü, yukarıda bahsettiğimiz somut acılardan dolayı daha çok Selim’in sorumluluk duygusu üzerinde durmayı tercih etmektedir. Fakat Selim, roman boyunca bir türlü sorumluluk duyduğu kişiler ya da olaylar ile ilgili somut bir girişimde bulunmamaktadır. Buna paralel olarak, Selim sık sık başkaldırmaktan bahseder. Fakat Ada ile yaşadığı ilişki dışında başkaldırının sözden öteye geçemediği görülür. Başkaldırımı en çok kadınlarla yaşadığı aşklarda göstermektedir. Bu noktada Selim nasıl bir karakterdir sorusu akla gelir. Önce onun sürekli çevresinde ve kendinde yaşamı anlamlı kılacak bazı çözümler arayan bir kişi olduğu

söylenbilir. Bu arayışı Orhan Koçak'tan ödünç aldığımız “zeminsizlik” kavramıyla açıklayabiliriz. Koçak “zeminsizlik”i şairin gelenekle ilişkisini koparıktan sonra düştüğü boşluğu ifade etmek için kullanmaktadır (Koçak, 1992: 27). Koçak'ın, sanatçının durumunu izah etmek için kullandığı bu kavramı biz, bir kişinin yaşadıklarını anlatmak amacıyla kullanmaktayız. *Bir Küçük Burjuvanın Gençlik Yılları*'nda, Selim de gelenekle bağını koparıktan sonra zeminsizliği yaşayarak bir arayış içine girmektedir. Aradığının ne olduğu ise kadınlarla yaşadığı aşklardan yola çıkarak saptanabilmektedir. Selim birçok kadınla aşk yaşasa da “saf” bir ilişki arayışı içinde olur. “[...] Bütün bu kadınlarda, aslında bilinçaltımızda yatan, varlığımızı kaplamış, derin, dokunulmaz, iyice bilinemez bir saflığı aradık” (Özlü, 1993: 141). Selim sadece kadınlarda değil bütün insan ilişkilerinde bu saflığı aramaktadır. Selim'in arayışının adının varoluşsal insancılık olduğu söylenebilir. Ancak Selim'in arayışı onu idealist bir insan haline getirmemekte, aksine onun kararsız bir karakter olmasına neden olmaktadır. Örneğin bir yandan askerliği bir tutukluluk ve sürgün yaşantısı olarak adlandırırken öte yandan orada insanın rahat olduğunu düşünür. Yine aşk yaşadığı kadınları, büyük burjuva sınıfından oldukları için eleştirir, fakat onlarla olan ilişkisini sürdürür. Selim'in kararsız tutumu, onu “seçmek istememe” diye ifade edebileceğimiz bir duruma getirmektedir. Bu saptamayı, romanda geçen “Selim, karar vermiş insanların derin rahatlığını duydu” ifadesinin kanıtlandığı söylenebilir (Özlü, 1993: 75). Bu alıntı ile ilgili sorulacak bazı sorular, Selim'in “seçmek istememe” diye ifade edilen kişilik özelliğinin daha iyi algılanmasını sağlayabilir. Neden anlatıcı Selim'i karar vermiş insanlardan ayırmaktadır? Eğer Selim, sürekli seçim yaparak yaşantısını sürdürüyorsa neden “derin rahatlama” üzerine vurgu yapılmaktadır? Selim çok fazla seçim yapmadığı için anlatıcının onu bir şekilde karar vermiş insanlardan ayırdığı düşünülebilir. Yaşantısındaki seçme eylemlerinden birini yerine çok nadir getirdiği için diğer insanlar gibi kendini rahat hissetmektedir. Alıntidan, yine Selim'in seçmekle ilgili bir sorunu olduğu ortaya çıkmaktadır. O, bu nedenle seçim yapmak yerine yaşantının getirdiklerini yaşamayı kabul etmektedir. Konuya ilgili olarak *Bir Küçük Burjuvanın Gençlik Yılları*'ndan alınan şu alıntı üzerinde durmak gerekir: “Bir şeyler, çok canlı, biraz da sert bir şeyler gelip beni bulmalı... Geleceğimi *kurmak istemiyorum*. Yaşanmış şeyleri yeniden yaşamak... Bilmem anlatabildim mi, *önceden belirli bir yaşam*” (Özlü, 1993:45). Bu ifadelerden, Selim'in nasıl bir karakter olduğu üzerine çıkarımlar yapılabilir. Önce onun, seçmek istememekten kaynaklanan “eylemsizlik” kavramıyla ifade edilebilen bir duruşunun olduğu söylenebilir. Ayrıca belirsiz de olsa bir bekleyişin, Selim'in dünyasında var olduğu anlaşılabilir. Fakat bu umutlu bir bekleyiş değildir, aksine önüne çıkan her şeyi ayırt etmeksizin yaşamak... Alıntıda yer alan “kurmak istemiyorum” ve “önceden belirli bir yaşam”, Selim ile ilgili yapılan “eylemsizlik”, “seçmek istememe” saptamalarının bir duyurusudur. “Gelip beni bulmalı” ifadesi ise “belirsiz bir beklenti” ile ilgilidir. Selim'in, birçok şeyi düşünen ama bunları yeterince eyleme dökmeyen ve yaşamını kurmaktan kaçan bir kişi olduğu düşünülebilir. Yukarıda Selim'in seçme özgürlüğünün elinden alındığı için varoluşsal bir bunalım yaşadığı söylenmişti. Bunun yanı sıra Selim'in “seçmek istememe” diye ifade ettiğimiz tutumu da aynı sorunları yaşamasına neden olmaktadır. Buradan Demir Özlü'nün verdiği dış etkenlerin bazı

noktaları açıklamada yetersiz kaldığını, Selim'in karakteriyle ilgili özelliklerin de onu değerlendirmede önemli olduğu sonucu çıkarılabilir.

Bir Küçükburjuvanın Varoluşsal Ruh Durumları

Toplumla, onun kurumlarıyla, parti ile çatışmaları ve kendi kişilik özellikleri Selim'de nasıl bir ruh haline sebep olmaktadır? Özellikle bazı duyguların onun ruh dünyasının öne çıkan öğeleri olduğunu söyleyebiliriz. Selim'in yaşadığı bu duygular, Sartre'in varoluş felsefesini açıklarken kullandığı kavramlar ile hemen hemen örtüşmektedir. Bu duygular romanlarda "bırakılmışlık", "boşluk", "bunaltı", "düşüş", "tutukluluk", "umut", "yalnızlık" gibi sözcükler ile ifade edilmektedir. Bırakılmışlık, boşluk, bunaltı, tutukluluk, yalnızlık hemen hemen aynı tonlarda olan sözcüklerdir denebilir. Bütün bu sözcükler genel olarak insanda karamsar bir havaya neden olmaktadır. Aynı karamsarlık Özlü'nün öykülerinde de belirleyici unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine varoluşçuluğun etkisinde aynı duygu durumlarını anlatmayı tercih etmiştir. Necip Tosun Özlü'nün öyküleriyle ilgili şu tespitlerde bulunur: "Umutsuzluk, yalnızlık, kısıtlanmışlık, acı, ölüm, karamsarlık, iletişimsizlik, hayatın anlamsızlığı, intihar, cinsellik öykülerinin ortak temaları olmuştur" (Tosun, 2013: 249). Aynı şekilde roman kişisi Selim de, toplum ve parti tarafından bir kenara itildiğinde bu duyguları yaşamaya başlamaktadır. Bu duygu hallerinin gelişme aşamalarını gösterebilmek için Selim'in askerlik dönüşündeki durumuna bakılabilir. *Bir Uzun Sonbahar*'ın üçüncü ve altıncı bölümü Selim'in askerlik sonrasında ruh halini verir. Selim, dönüşünün ilk zamanlarında hayatında yeni bir dönemin başlayacağına inanır. Fakat bir süre sonra umutlarını yitirir. Böyle bir durumda askerlik üzerine şu yargıda bulunmaktadır: "Askerliğini bitiren genç bir adam, ne olursa olsun, *bırakılmış* adamdır" (Özlü, 1993: 21). Artık o, bırakılmışlık duygusu içinde geleceğini kurma çabasını yitirmiştir. Selim sık sık için e düştüğü boşluğu şöyle açıklar:

Hayatın geçmiş olduğuna kesinlikle inanıyordum, yirmi üç yaş, büsbütün imgelerle süslü oluşuyla, en güçlü çağdır diyordum kendi kendime. Böylece bir boşluk ortaya çıkıyor, güçlü olarak duyuruyordu kendini. Bizim günlerimizin bir bölümünü dolduran boşluklar... kendilerini varlığın içinden geliyormuş gibi duyuran, aslında bizi çevreleyen koşullardan, ilintilerimizin zayıflamasından gelen boşluklar...kendilerini mutlakmış gibi duyuran, aşılabilir kesinlikte görülen nedensizmiş gibi varlığı sarsan boşluklar. (Özlü, 1993: 69)

Pasajdan karakterin boşluk duygusunu yaşadığı anlaşılmalıdır. Bunun nedeni daha önce de değinildiği gibi bireyin kendi yaşam biçimini seçememesidir. O, kendini koşullar içine hapsolmuş gibi hisseder ve sürekli yakınır. Fakat burada Özlü'nün, tüm sorunu dış nedenlere bağlamaya çalıştığını söyleyebiliriz. Selim dünyasında yaşadığı bu ikilemleri bir binanın yapısına benzetiyor. Özlü, benzetmeyi hem *Bir Küçük Burjuvanın Gençlik Yılları* hem de *Bir Uzun Sonbahar*'da kullanıyor. *Bir Uzun Sonbahar*'da benzetme şu ifadeler ile verilir:

Bir yapı kurulmuştu, ben kendi kendimi kurmaya başlamadan önce de, başladıktan sonra da, yapı nasıl kurulursa kurulsun, yanları, çürük boşlukları vardı; çürük tuğlaları, taşları vardı, bir zaman gelince o yapı sarsılıyor, boşluk yerine oturuyor, eskisinden daha sağlam bir yapı ortaya çıkıyor, sarsıntıyı atlatınca. (Özlü, 1993: 64)

Alıntıda Özlü'nün varoluş felsefesini özetlediğini söyleyebiliriz. Yapı benzetmesiyle verilen varlık özden önce gelmektedir. Her seçimde varlığın eksik bir tarafı tamamlanmaktadır ve sonunda bütüncül insan denilen şey ortaya çıkmaktadır. Fakat bu süreç bir kez değil binlerce defa insanın her yaptığı seçimde tekrar etmektedir.

Selim içine düştüğü boşluk veya diğer karamsar duygulardan kurtulmak için aşka sığınmaktadır. Romanlara bu açıdan yaklaşıldığında ortaya şöyle bir tablo çıkıyor. *Bir Küçük Burjuvanın Gençlik Yılları*'nda partiden atıldıktan sonra Selim, Bayan M., Anna, Ada ve Ayşe ile birlikte olmaktadır. *Bir Uzun Sonbahar*'da askerliğin ardından yaşadığı tutsaklık ve bırakılmışlık duygusunu gidermek için Gülgün ve Nazan ile aşk yaşamaktadır. *Bir Yaz Mevsimi Romansı*'nda ise Belkıs, gözaltından sonra Selim'in dünyasına girmektedir. Fakat burada önemli olan Özlü'nün, Selim'in aşklarını varoluşçu bir anlatım kullanarak veriyor olmasıdır. Selim için, yaşanan aşklar gövdenin varlığını duyması anlamına gelmektedir.

O, konuyla ilgili olarak “Yaş ilerler, gövde güçlenir; artık cinsel duygu tadımlık bir haz olmaktan çıkar, gövde ile birlikte güçlenir, koyulaşır. Sevişilince artık gövdenin bütün varlıksal ağırlıyla sevişilir” demektedir (Özlü, 1993: 31). Bizim düşüncemizi destekleyen bir başka nokta Özlü'nün, Selim'in her kadından ayrılışını “kopuş” sözcüğüyle ifade etmesidir. Sanki iki varlık bir araya gelerek bir bütünü oluşturur. Bu nedenle ayrılış bütünsel varlıktan bir parçanın kopması anlamına gelmektedir. Özlü'nün aşkı böyle nitelendirmesi varoluş felsefesindeki “birlikte bulunma” ya da Sartre'in “başkasının varlığı” ifadeleriyle açıklanabilir. Birlikte bulunmak ya da başkasının varlığı insanın kendi varoluşunu bilmesi, hissetmesi için gereklidir. Aynı zamanda aşk, roman kişisini toplumla da çatışmaya yöneltmektedir. *Bir Uzun Sonbahar*'da aşkın insanı toplumsal ilişkiler içine soktuğu belirtilir. “Bir sevda ilişkisinin iki yanı vardır: karşılaşan iki beden in tat alan ilişkisi, onun da ötesinde, bir yığın toplumsal ilişki yumağı” (Özlü, 1993: 89). Her aşk ilişkisi olumlu ya da olumsuz başka ilişkileri de beraberinde getirmektedir. Örneğin sevgilinin ailesi ya da arkadaşları bu toplumsallığın ilk aşamalarıdır denebilir. Böylece kişi yaşadığı yalnızlığı, boşluğu yeni ilişkiler ile doldurabilir. Yukarıdaki ifadeler düşünüldüğünde, Selim başka insanlarla ilişki kurmak yerine, yalnızca aşkını yaşamayı seçmektedir. Diğer yandan Selim, yaşadığı aşklar nedeniyle başka türlü bir ikilik içine düşmektedir. Bir yanda çeşitli derneklere siyasi faaliyetlerini sürdürürken diğer yandan kadınlarla güzel aşklar yaşamaya devam etmektedir. Özlü, ikiliği göstermek için şu yöntemi uygular. Ne zaman ortaya parti sorunu ya da üniversite öğrencilerinin yaptığı yürüyüşler konuşulsa kadın konusu da devreye girer. Böyle konuşmalar esnasında Selim, aşk yaşadığı

kadınlar tarafından çağrılmaktadır. Fakat Özlü'nün romanda neden böyle bir ikilik yarattığı tam olarak anlaşıl原因amamaktadır. Belki Özlü'nün, Selim'in davranışını eleştirmek için bunu yaptığı düşünülebilir. Ancak roman incelendiğinde Selim'in eleştirilmediği görülmektedir. Aksine Selim, yukarıda belirttiğimiz gibi, eleştirse de kadınlarla yaşadıklarını olduğu gibi kabul eder. O, ikilikleri ve diğer yaşadıklarını *Bir Yaz Mevsimi Romansı*'nda "cennet" sözcüğüyle ifade etmektedir (Özlü, 1991, s. 59). Öte yandan Özlü'nün, Selim'i eleştirmekten öte, onun "somut acılarını" göstermek için ikiliği yarattığı düşünülebilir. Bu ikiliğin Selim'in kararsız kişiliğiyle ve "seçmek istememek" diye ifade ettiğimiz varoluşsal duygu haliyle bir ilgisi olduğu söylenebilir.

Sonuç:

Jean Paul Sartre'in etkisiyle varoluşçu öyküler yazan Özlü, romanlarında da var olma kaygısı taşıyan kişileri işlemeye devam ediyor. *Bir Küçük Burjuvanın Gençlik Yılları* incelendiğinde romanın başkarakteri Selim'i çıkmaza sokan üç nedenin olduğu görülüyor. Birincisi ve en önemlisi yaşadığı toplumun ona birtakım yaptırımlar uygulamaya çalışmasıdır. İkincisi, bağlı olduğu ve yalnızlığını giderip çoğulluğunu hissetmeye çalıştığı sosyalist partiden atılmasıdır. Oysa Selim, demokratik bir biçimde partinin eksik yanlarını göstermek istemektedir. Üçüncüsü insanların tekil yerine, çoğul halde hareket ettiği askerliktir. Fakat Selim sadece bu dış gerçeklerin etkisiyle değil kendi kişilik özellikleri nedeniyle de varoluşsal sorunlar yaşıyor. Selim, bu olaylar ve durumlar karşısında bulantı, boşluk, tutukluluk, bırakılmışlık gibi varoluşsal kaygılar hisseder. Ayrıca hayatındaki boşluğu doldurabilmek için kadınlar ile ilişkiye girmektedir. Dikkat çeken nokta, Özlü'nün, Selim'in yaşadığı aşkları da varoluşçu bir bakış açısıyla vermesidir. Aşk, gövdenin varlığını hissetmesi ve iki kişinin bütünleşmesi olarak gördüğü için Selim, kadınlardan ayrılmayı bir "kopuş" olarak görür. Ayrıca romanda Selim, toplumsal sorunlarla kadınlar arasında kalıyor. O, daha az sorumluluk yüklediği için kadınlarla aşk yaşamayı tercih ediyor. Fakat bazı sorunlar olsa da Özlü'nün *Bir Küçük Burjuvanın Gençlik Yılları* romanına bakıldığında, varoluşsal açıdan küçük burjuva Selim'in olgunlaşmaya çalıştığı söylenebilir.

Kaynakça

- Ağaoğlu, Adalet. (1992), *Ölmeye Yatmak*, Simavi Yayınları, İstanbul.
- Duru, Orhan. (1996), "Geçmiş Bir Bakış Kuşağımıza Sarılınca", *Adam Öykü* S 2, 145-148.
- Edgü, Ferit. (1976), "Bazı Yazarlarımızda İzleri Görülse de, Türk Edebiyatında Varoluşçuluktan Söz Etmek Güçtür", *Milliyet Sanat* S 202, 11-12.
- Erbil, Leyla. (1998), *Tuhaf Bir Kadın*. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Eren, Hasan, Tekin Talat, Gözaydın Nevzat, Parlatır İsmail, Zülfikar Hamza. (1992), "Bireysellik", "Bireycilik" *Türkçe Sözlük*. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

- Hilav, Selahattin. (1975), “Sartre’ın Düşünce Dönemleri ve Sartre Felsefesinin Ana Çizgileri”. *Milliyet Sanat* S 137, 12-13,16.
- Kafka, Franz. (1995), *Dava*, (Çev.). Kamuran Şipal, Cem Yayınevi, İstanbul.
- Kahraman, Hasan Bülent. (2020), “Varoluşçuluğun Türkiye Serüveni: Huzursuzluğun Varoluşçuluğu Varoluşçuluğun Huzursuzluğu” S 92, 11-58.
- Kaufmann, Walter. (2005), Dostoyevski’den Sartre’a Varoluşçuluk, (Çev.) Akşit Göktürk, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Koçak, Orhan. (1992), “Modernizm Tartışması İçin Bir Çerçeve Kurma Denemesi”, *Sonbahar* S 11, 26-28.
- Kurt, Mustafa. (2007), *1950 Sonrası Türk Edebiyatında Varoluşçu Felsefeden Etkilenen Yazarların Romanlarında Yapı, Tema ve Anlatma*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Kurt, Mustafa. (2009), “Varoluşçuluğun Türk Edebiyatına İlk Girişi ve İlk Etkileri” *Gazi Türkiyat* S 4, 139-154.
- Magill, Frank. *Egsiztansiyalist Felsefenin Beş Klasığı*, (Çev.) Vahap Mutal, Dergah Yayınları, İstanbul.
- Özlu, Demir. (1962), “Bunalım Yazımını Savunu”, *Yeni Ufuklar* S 11, 17-29.
- Özlu, Demir. (1990), *Bunaltı*, Ada Yayınları, İstanbul.
- Özlu, Demir. (1993), *Bir Küçükburjuvanın Gençlik Yılları*, Can Yayınları, İstanbul.
- Özlu, Demir. (1993), *Bir Uzun Sonbahar*, Can Yayınları, İstanbul.
- Özlu, Demir. (1991), *Bir Yaz Mevsimi Romanı*, Can Yayınları, İstanbul.
- Özlu, Demir. (1997), *Borges’in Kaplanları*. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Sartre, Jean Paul. (1995), *Bulantı*, (Çev.) Erdoğan Alkan, Oda Yayınları, İstanbul.
- Sartre, Jean Paul. (1999), *Varoluşçuluk*, (Çev.) Asım Bezirci, Say Yayınları, İstanbul.
- Tosun, Necip. (2013), *Öykümüzün Kırk Kapısı*, Hece Yayınları, İstanbul.